

10.04.2024

POL-2023-141272

Voimassaoloaika
1.5.2024 - 30.4.2029Säädöspäätös
Laki poliisin hallinnostaMuuttaa/Kumoaa
POL-2018-26808, 17.12.2018 LähestymiskieltoKohderyhmät
Poliisi

Lähestymiskielto

Sisällys

Lähestymiskielto	1
1 Yleistä	2
2 Asianomistajan (rikoksen uhrin) oikeuksien huomioiminen	3
3 Lähestymiskiellon lajit	4
3.1 Lähestymiskielto	4
3.2 Perheen sisäinen lähestymiskielto	4
4 Lähestymiskiellon sisältö	5
4.1 Perusmuotoinen lähestymiskielto	5
4.2 Laajennettu lähestymiskielto	5
4.3 Teknisesti valvottu lähestymiskielto	6
5 Perheen sisäinen lähestymiskielto on keino puuttua perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan	6
6 Lähestymiskiellon hakeminen ja määrääminen	7
6.1 Lähestymiskiellon määrääminen väliaikaisena	7
6.2 Viran puolesta määrättävä väliaikainen lähestymiskielto	9
6.3 Lähestymiskiellon hakeminen	9
7 Lähestymiskiellon kirjaaminen poliisin tietojärjestelmiin	10
8 Lähestymiskiellon valvonta	10
9 Lähestymiskiellon rikkominen	11
10 Lähestymiskielto ja eurooppalainen suojelumääräys ja yksityisoikeuden alalla määrätty suojelutoimenpide	11
11 Lähestymiskieltoasioiden vastuu- ja yhdyshenkilöt poliisilaitoksissa	11
12 Lähestymiskieltoon liittyvät käytänteet muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa sekä asioihin liittyvä ohjeistus	12

1 Yleistä

Lähestymiskiellosta säädetään laissa lähestymiskiellosta (898/1998) - tämän lain tunteminen ja siihen palaaminen kulloisenkin lähestymiskieltoasioiden yhteydessä on tarpeellista. Tällä ohjeella halutaan täsmentää ja tehostaa poliisin toimintaa sekä suhtautumista ja toimenpiteitä lähestymiskieltoasioissa. Lähestymiskieltoon liittyvää tietoa ja esitteitä eri kielillä löytyy poliisin verkkosivuilta: www.poliisi.fi.

Lähestymiskielolla voidaan estää väkivaltaa ja muita rikoksia sekä parantaa mahdollisuuksia puuttua vakavaan häirintään. Lähestymiskielto tarkoittaa, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan jotain toista henkilöä kieltää ottamasta häneen yhteyttä. Lähestymiskielto voidaan määrätä myös silloin, kun kielolla suojattava ja kieltoon määrättävä henkilö asuvat samassa asunnossa.

Poliisin tulee lähestymiskieltoasioiden yhteydessä ottaa huomioon kuhunkin asiaan liittyvä kokonaisuus ja selvittää tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa asiaan liittyvien henkilöiden kokonaisvaltainen tilanne niihin ongelmiin ja mahdollisiin rikoksiin liittyvissä asioissa, joiden osalta lähestymiskieltoon liittyviä ratkaisuja ollaan tekemässä. Yhteistyössä korostuu mm. poliisin ennalta estävä toiminta sekä Ankkuri- ja MARAK-toimintamallit.

Jokaisen tapauksen yhteydessä pitää huolella harkita tarvittavat uhka- ja riskiarviointi tarpeet ja toteuttaa ne sekä tehdä niistä huolelliset kirjaukset tarvittaviin asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin. Kirjaukset tulee tehdä myös kieltäytymistapauksissa.

Viranomaisyhteistyön lisäksi poliisin tulee huomioida huolella myös apua ja tukea tarjoavat järjestöt sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Paikallisesti tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että käytänteistä on sovittu ja niitä ylläpidetty, etenkin Rikosuhripäivystyksen (RIKU) ja Ensi- ja turvakotien liiton toimijoiden kanssa.

Kaikessa yhteistyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin - asiaan liittyvien lasten lisäksi myös ikääntyneiden henkilöiden ja mahdollisiin erityisryhmiin sekä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden asemaan.

Tarvittaessa tulee tehdä lastensuojelulain mukainen lastensuojeluilmoitus ja huomioida myös muun muassa sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain mukainen yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi sekä varmistaa tarvittavan tuen ja avun saanti esimerkiksi mahdollisen kiireellisen huostaanoton tai hoitotarpeen toteutumisen tai ensi- ja turvakotitarpeen osalta.

Lähestymiskielto voi olla keino katkaista väkivaltatilanteita ja ohjata kaikkia osapuolia käyttämään viranomaisten sekä järjestöjen tarjoamia palveluita. Poliisin tulee viranomaisten järjestämien palvelujen lisäksi välittää tietoa

olemassa olevien järjestöjen palveluista ja ohjata kaikkia avun ja tuen tarvitsijoita näiden palvelujen käyttäjiksi.

Lähestymiskielto- ja rikosasioiden yhteydessä kaikille asianosaisille on annettava ohjausta kiellon sisällöstä, prosessin etenemisestä ja käytettävissä olevista auttavista tahoista sekä käytettävissä olevista tukipalveluista. Annetusta ohjauksesta ja sovituista menettelyistä (esim. yhteystietojen välittäminen, tuki- ja auttaviin palveluihin ohjaaminen, niihin saattaminen jne.) kirjataan aina asianmukaiset merkinnät (ilmoitukset, kuulustelupöytäkirjat ja tietojärjestelmät). Henkilön mahdollisesta kieltäytymisestä ohjauksesta palveluihin, tulee myös tehdä em. merkinnät. Lisätietoja eri auttavista tahoista löytyy kattavasti poliisin verkkosivuilta: www.poliisi.fi.

Apua ja tukea sekä ohjausta saa mm. Rikosuhripäivystyksestä (RIKU), jonka verkkosivuilta (www.riku.fi) löytyy ohjeita ja -materiaalia lähestymiskieltoon liittyen. Tästä materiaalista on hyötyä myös viranomaisille, ja myös poliisia varten on laadittu aineistoon kaavio, jossa on kuvattu ohjaus tukipalveluun. Lisäksi verkkosivuilta löytyy esim. yhteydenottopyyntölomake, jota myös viranomaiset voivat hyödyntää omassa asiakkaan ohjaustyössä.

Toiminnassa tulee huomioida rikoksen uhrin ohjaamisen ohessa myös ns. tekijäpalvelut, eli väkivaltaan syyllistyneitä tai ylipäättään rikoksesta epäiltyjen osalta tulee varmistaa tukipalveluiden tarve ja niihin ohjaaminen. Palveluita tarjoaa erilaiset järjestöt, kuten Miessakit Ry, www.miessakit.fi ja Naisjärjestöjen Keskusliitto, www.naisjarjestot.fi, joiden kautta osapuolet ja asiaan liittyvät voivat pyytää apua ja ohjausta sopiviin palveluihin.

2 Asianomistajan (rikoksen uhrin) oikeuksien huomioiminen

Poliisin tulee toiminnassaan huomioida asianomistajan oikeudet mm. esitutkintalaissa säädetyn mukaan. Erityistä huomiota tulee kiinnittää asianomistajan kohtaamiseen ja mm. seuraaviin esitutkintalain (ETL) kohtiin:

- ETL 3:1 - kirjallinen vahvistus.
- ETL 4:10, 13, 15, 18 ja 19 - oikeus avustajaan esitutkinnassa, asiakirjan kääntäminen, asianosaisuusjulkisuus esitutkinnassa, ilmoitus asianomistajan oikeuksista ja ilmoitus oikeudesta saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta.
- ETL 7:21 - erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuuleminen.
- ETL 11:9a - asianomistajan henkilökohtainen arviointi.

Rikoksen uhrin osalta poliisin tulee aina huolehtia aktiivisesti siitä, että uhri tulee tietoiseksi apua ja tukea tarjoavista tahoista, kuten Rikosuhripäivystyksestä (RIKU). Tarvittaessa poliisin tulee uhrin suostumuksella välittää yhteystiedot RIKU:lle tai muulle auttavalle taholle.

Poliisihallitus on antanut erillisen ohjeen: Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu (POL-2018-41886). Asianomistajan osalta tulee aina

huomioida myös se, mitä laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (ROL) säädetään asianosaisen avustamisesta.

3 Lähestymiskiellon lajit

3.1 Lähestymiskielto

Lähestymiskiellosta annetun lain 1 §:n mukaan henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi voidaan määrätä lähestymiskielto. Kyse on alkuperäisen sääntelyn mukaisesta lähestymiskiellosta, jossa kieltoon määrätty ja suojaa saava eivät voi asua vakituisesta samassa asunnossa. Lähestymiskiellon määrittämisen edellytykset ilmenevät lähestymiskiellosta annetun lain 2 §:n 1 momentista ja 2a §:stä.

Lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä.

Kiellon määrittämisen edellytyksiä arvioitaessa on otettava lisäksi huomioon asiaan osallisten henkilöiden olosuhteet, jo tapahtuneen rikoksen tai häirinnän laatu ja toistuvuus sekä todennäköisyys, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, jatkaisi häirintää tai tekisi itsensä uhatuksi tuntevaan henkilöön kohdistuvan rikoksen.

3.2 Perheen sisäinen lähestymiskielto

Perheen sisäisestä lähestymiskiellosta säädetään lähestymiskiellosta annetun lain 1 §:n 2 momentissa. Jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö ja henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, asuvat vakituisesti samassa asunnossa, lähestymiskielto voidaan määrätä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan torjumiseksi. Perheen sisäisen lähestymiskiellon määrittämisen edellytykset ilmenevät lähestymiskiellosta annetun lain 2 §:n 2 momentista ja 2a §:stä.

Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä, jos henkilön, jota vastaan kieltoa pyydetään, uhkauksista, aiemmista rikoksista tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä, että hän todennäköisesti tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen, eikä kiellon määrittäminen ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, samassa asunnossa asuvien henkilöiden olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat.

Kiellon määrittämisen edellytyksiä arvioitaessa on otettava huomioon asiaan osallisten henkilöiden olosuhteet, jo tapahtuneen rikoksen tai häirinnän laatu ja toistuvuus sekä todennäköisyys, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, jatkaisi häirintää tai tekisi itsensä uhatuksi tuntevaan henkilöön kohdistuvan rikoksen.

4 Lähestymiskiellon sisältö

4.1 Perusmuotoinen lähestymiskielto

Sekä lähestymiskielto että perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä perusmuotoisena.

Lähestymiskiellolla voidaan suojata itsensä uhatuksi tuntevaa henkilöä fyysiseltä ja henkisesti väkivallalta sekä muulta vakavalta häirinnältä, kiusanteolta, uhkailulta ja vainoamiselta sekä muulta kaltoin kohtelulta. Perheen sisäisellä lähestymiskiellolla voidaan suojata henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvalta väkivallalta.

Lähestymiskieltoon tai perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muutenkaan ottaa häneen yhteyttä tai yrittää sitä. Suojattavaa henkilöä ei saa myöskään seurata tai tarkkailla.

Perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön on edellä kerrotujen velvoitteiden lisäksi poistuttava asunnosta, jossa hän ja suojattava henkilö asuvat vakituisesti, eikä hän saa palata asuntoon.

Lähestymiskielto ei koske yhteydenottoja, joihin on asiallinen peruste ja jotka ovat erityisestä syystä ilmeisen tarpeellisia. Tällaisia asiallisia perusteita voivat olla esimerkiksi lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien asioiden hoitaminen. Poikkeus koskee ainoastaan sellaisia ennakoimattomia yhteydenottoja, joista ei ole voitu määrätä lähestymiskielloa määrättäessä. Tällainen voi olla esimerkiksi yhteisen lapsen sairastuminen. Pääsääntöisesti lähestymiskiellomääräykseen tulee sisällyttää määräykset myös ennakoitavissa olevista sallituista yhteydenotoista.

4.2 Laajennettu lähestymiskielto

Lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna, jos perusmuotoinen lähestymiskielto ei ole riittävä rikoksen uhan tai muun häirinnän torjumiseksi (perinteinen lähestymiskielto) tai rikoksen uhan torjumiseksi (perheen sisäinen lähestymiskielto). Laajennettu lähestymiskielto tarkoittaa myös kieltoa oleskella tietyllä alueella, esimerkiksi suojattavan henkilön vakituisen asunnon, loma-asunnon, työpaikan tai muun oikeuden ratkaisussa erikseen määrätyn paikan läheisyydessä.

Etenkin laajennetun lähestymiskiellon yhteydessä pitää tapauskohtaisesti arvioida tuleeko lähestymiskielto ja siihen määrätty henkilö saattaa tiedoksi suojatun henkilön lähipiirille (esim. suojatun työpaikan turvallisuusvastaa). Lähestymiskielto on henkilön yksityisyyteen liittyvä tieto, joten poliisin tulee ensisijaisesti kehottaa suojattua henkilöä itseään välittämään kyseistä tietoa, joka poliisiin tulee tarvittaessa varmistaa.

Sekä lähestymiskielto että perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna.

4.3 Teknisesti valvottu lähestymiskielto

Tuomioistuim voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä, että laajennetun lähestymiskiellon noudattamista valvotaan teknis-
sin välinein kieltoon määrätyn haltuun annettavilla tai hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä (teknisesti valvottu lähestymiskielto), jos tekninen valvonta on välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet sekä muut asiassa ilmenneet seikat.

Lähestymiskiellon teknisestä valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitos (RISE) ja se toteutetaan valvottavan haltuun annettavalla tai hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä laitteilla tai niiden yhdistelmällä. Teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyllä on velvollisuus myötävaikuttaa teknisen valvonnan toteutumiseen sallimalla valvontalaitteiden asennus, pitämällä laitteita toimintakunnossa ja pitämällä niitä mukanaan. Valvonnan estäminen tai vaikeuttaminen on rangaistavaa lähestymiskiellon rikkomisena.

Teknisesti valvotun lähestymiskiellon yhteydessä myös suojattavalle voidaan antaa tekninen laite, joka säädetään hälyttämään tarvittavalla tavalla suhteessa teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyyn. Näissä tapauksissa suojattava saa aina erillisen ohjauksen.

5 Perheen sisäinen lähestymiskielto on keino puuttua perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan

Lähestymiskielto voidaan määrätä myös tilanteissa, joissa kiellon osapuolet asuvat samassa asunnossa (perheen sisäinen lähestymiskielto). Tällöin kieltoon määrätyn on poistuttava yhteisestä asunnosta eikä hän saa palata sinne. Hän ei myöskään saa tavata eikä muutoin ottaa yhteyttä henkilöön, jota kiellolla suojataan. Kiellettyä on myös suojattavan henkilön seuraaminen ja tarkkailu. Tällöin on kysymys perusmuotoisesta perheen sisäisestä lähestymiskiellosta. Myös perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna koskemaan oleskelua tietyssä muussa paikassa, esimerkiksi yhteisen asunnon läheisyydessä.

Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä, jos henkilön, jota vastaan kieltoa pyydetään, uhkauksista, aiemmista rikoksista tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä, että hän todennäköisesti tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen, eikä kiellon määrääminen ole kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, samassa asunnossa asuvien henkilöiden olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat.

Perheen sisäisen lähestymiskiellon määrääminen ei edellytä, että kieltoon määrättyllä olisi aikaisempia lainvoimaisia tuomioita henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen osalta. Perheen sisäinen lähestymiskielto

on määrättävissä jo ensimmäisen perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisen edellytysten täytyessä.

Perheen sisäisen lähestymiskiellon ratkaisussa on yksilöitävä asunto, josta kieltoon määrätyn on poistuttava ja määrättävä siitä, miten kieltoon määrätty saa haltuunsa tarpeelliset henkilökohtaiset tavaransa. Poliisin tulee tarvittaessa turvata ja varmistaa, että henkilökohtaisten tavaroiden noutaminen tapahtuu ongelmitta. Kieltoon määrättyä tulee myös tarpeen mukaan opastaa tarjolla olevista asuntomahdollisuuksista yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa.

Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa ei oteta kantaa perheen asunnon omistukseen, lasten tapaamisiin tai muihin tämän tyyppisiin asioihin.

Lähtökohtana tulee pitää sitä, että perheen sisäisellä lähestymiskiellolla puututaan kieltoon määrätyn toimintaan ja suojaa saava taho saa jäädä asuntoon asumaan asunnon omistussuhteista riippumatta. Kieltoon määrätyn mahdolliset ongelmat väliaikaisen asunnon saamisessa eivät saa johtaa kiellolla suojaa saavan tahon oikeuksien vähentämiseen. Jos poliisi arvioi, että lähestymiskiellon määräämisen seurauksena rikoksen uhka nousee, poliisin tulee kehottaa uhria rikosilmoituksen tekemiseen ja ryhtyä välittömiin tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän uhan vähentämiseksi.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen ja viran puolesta määrättävän lähestymiskiellon tarpeellisuuden arvioiminen kuuluu poliisin tehtäviin.

Lähestymiskiellon rikkominen välittömästi sen määräämisen jälkeen saat-
taa edellyttää vähintään kiinniottamista, mahdollisesti pidättämistä sekä tarvittaessa vangitsemisvaatimuksen esittämistä. Lisäksi uhrin ohjaaminen tukipalveluihin on tarpeellista.

6 Lähestymiskiellon hakeminen ja määrääminen

Poliisi voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon. Väliaikaisesti määrätty lähestymiskielto vahvistetaan käräjäoikeudessa. Tämän lisäksi lähestymiskielto voidaan määrätä käräjäoikeudesta.

Teknisesti valvotun lähestymiskiellon voi määrätä ainoastaan käräjäoikeus, joten kieltoa ei voida määrätä väliaikaisena.

6.1 Lähestymiskiellon määrääminen väliaikaisena

Lähestymiskielto voidaan määrätä myös väliaikaisena. Teknisesti valvottua lähestymiskielloa ei kuitenkaan voida määrätä väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Siitä voi päättää myös tuomioistuin.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on määrättävä (velvollisuus) väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan, jos hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista.

Väliaikaisen lähestymiskiellon tarkoituksena on katkaista väkivaltakierre tai muu häirintä mahdollisimman nopeasti. Poliisin määräämällä väliaikaisella lähestymiskiellolla voidaan parhaimmillaan ennalta estää vakavampia seuraamuksia. Puuttumalla tilanteeseen väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisellä, viranomainen osoittaa selkeästi, ettei tapahtunut häirintä, uhkailu tai muu lähestymiskiellon edellytykset täyttävä toiminta ole sallittua.

Jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö ilmoittaa haluavansa lähestymiskieltoa tai poliisi esim. kotihälytystehtävien yhteydessä sitä harkitsee, tulee poliisin käynnistää tarvittavat toimenpiteet väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen edellytysten ja sen ennalta estävän vaikutuksen selvittämiseksi, niissäkin tilanteissa, joissa väkivaltainen perheenjäsenen tai muu läheinen poistetaan kodista.

Edellytysten täytyessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulee määrätä (velvollisuus) väliaikainen lähestymiskielto, kun sen tarve on olemassa ja laki sen mahdollistaa. Tämä edellyttää, että ilmoituksen vastaanottaja tai kotihälytystehtävää suorittava poliisipartio ilmoittaa asiasta välittömästi pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisessä ei ole kiire-edellytystä, vaan sen määräämisen edellytykset ovat täysin samat kuin lopullisen lähestymiskiellon, kuten lähestymiskiellostä annetun lain 11 §:n 1 momentista on nähtävissä. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta voi päättää myös tuomioistuin.

Ennen väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan asian ratkaisemista sekä määrättäväksi aiotulle että suojattavalle henkilölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Asia voidaan kuitenkin ratkaista asianosaisia kuulematta, jos pyyntö on ilmeisen perusteeton tai jos kieltoon määrättäväksi aiottua ei tavoiteta. Väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Lisäksi väliaikainen lähestymiskielto voidaan määrätä kuulematta henkilöä, jota vastaan lähestymiskieltoa pyydetäisiin, jos häntä ei tavoitettaisi tai hän välttelisi kuulemista. Viimeksi mainitussa tilanteessa on huomioitava, että määräykset tulevat kuitenkin velvoittaviksi vasta sitten, kun henkilö on saanut lähestymiskiellon todisteellisesti tiedoksi.

Väliaikaisen lähestymiskiellon hakijaksi merkitään suojattava henkilö, jota tulee ohjeistaa, että hän jatkaa lähestymiskieltoprosessia käräjäoikeudessa (Näissä yhteyksissä poliisin tulee varmistaa suojattavalle tarvittava tuki, esim. Rikosuhripäivystyksen, tai muun tukipalvelun kanssa). Jos hän jää hakijana pois asian käsittelystä, asia jää silleen ja väliaikaisena määrätty lähestymiskielto menettää merkityksensä. Tarvittaessa tulee arvioida, onko edellytyksiä viran puolesta määrättävälle väliaikaiselle lähestymiskiellolle.

Määrättäessä väliaikainen lähestymiskielto, tulee poliisin tiedustella suojaa saavalta henkilöltä, suostuuko tämä yhteystietojensa välittämiseen tukipalveluiden tarjoajalle. Mikäli suostumus saadaan, tulee yhteystiedot välittää

ilman aiheetonta viivytystä. Samaten poliisin tulee mahdollisuuksien mukaan ilmoittaa kieltoon määrätyle henkilölle mahdollisuudesta vastaanottaa väkivallan tekijöille tms. tarkoitettuja tukipalveluita.

6.2 Viran puolesta määrättävä väliaikainen lähestymiskielto

Lähestymiskiellosta annetun lain 11 § 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulee määrätä (velvollisuus) lähestymiskielto viran puolesta omasta aloitteestaan, mikäli kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää lähestymiskiellon välitöntä antamista.

Määräys ei edellytä sitä, ettei kiellolla suojattava pysty hakemaan kieltoa itse, vaan poliisin tulee ennalta estävästi hakea kieltoa aina, kun edellytykset täyttyvät.¹

Väliaikaista lähestymiskieltoa koskeva pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös on saatettava viimeistään kolmen vuorokauden kuluessa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämä määräaika on ehdoton ja siitä tulee huolehtia tarkasti. Mikäli pidättämiseen oikeutettu virkamies on määrännyt väliaikaisen lähestymiskiellon, toimii tämä hakijana myös kärjäoikeudessa.

6.3 Lähestymiskiellon hakeminen

Lähestymiskiellon hakeminen on maksutonta.

Lähestymiskieltoa voi pyytää kärjäoikeudelta kuka tahansa, joka perustellusti tuntee itsensä toisen uhkaamaksi tai häiritsemäksi. Lähestymiskieltoa haetaan kärjäoikeudelta yleensä erillisellä hakemuksella. Kieltoa haettaessa tulee kertoa minkälaisen uhan tai häirinnän kohteeksi on joutunut tai joutumassa ja kenen taholta kokee uhkaa tai häirintää. Lisäksi tulee ilmaista käsitys häirinnän jatkumisesta tai rikoksen uhasta vastaisuudessa sekä tuoda esiin asiaan liittyvät todistajat ja todisteet.

Tarvittaessa asiassa suoritetaan poliisitutkinta lähestymiskiellon tarpeen ja edellytysten selvittämiseksi. Myös kärjäoikeus voi määrätä poliisitutkinnan.

Poliisi, syyttäjä ja sosiaaliviranomainen voi hakea lähestymiskiellon määräämistä suojattavan puolesta, jos uhattu ei itse uskalla tai pysty sitä tekemään. Lähestymiskieltohakemus käsitellään kärjäoikeudessa. Poliisilla, syyttäjällä ja sosiaaliviranomaisella on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa asian käsittelyssä silloinkin, kun asianomainen viranomainen ei ole hakija.

¹ Määräyksen taustalla on mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä johdettava valtion positiivinen suojeluvelvoite. Kts. tuomioistuimen portaali www.hudoc.echr.coe.int/. Asiaan liittyviä ratkaisuja:

B. v. Republic of Moldova

Branco Branko Tomašić and others v. Croatia

Kurt v. Austria

Mudric v. Republic of Moldova

Opuz v. Turkey

Osman v. The United Kingdom

Talpis v. Italy

Lähestymiskiellolla suojattavalla henkilöllä on oikeus saada asian käsittelyyn käräjäoikeuden määräämä avustaja, mikäli hakemuksen perusteena on vakava henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuva rikos. Avustaja voidaan määrätä myös tapauksissa, joissa hakijana on viranomainen. Poliisin tulee aina huomioida kunkin kiellolla suojattavan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat, joilla voi olla merkitystä sekä tarvetta esim. avustajan hakemiselle.

Tyypillisiä tapauksia, joissa lähestymiskieltoa voidaan käyttää, ovat puolison, entisen puolison, asuinkumppanin tai muun läheisen väkivaltainen käytös, uhkailu, häirintä tai vainoaminen sekä tilanteet, joissa esimerkiksi aikuinen lapsi pyrkii kiristämään iäkkäältä vanhemmaltaan rahaa tai pahoinpitelee tai muutoin kaltoin kohtelee häntä.

Lähestymiskieltoasiassa voi olla kysymys myös tilanteesta, joka täyttää jonkun rikoksen tunnusmerkistön. Näitä tilanteita ovat lähestymiskieltoa koskevan pyynnön lisäksi tyypillisimmillään henkilön kertomus tapahtumista, joiden osalta on syytä epäillä esimerkiksi laittoman uhkauksen tai pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön täyttävää tilannetta.

Tällainen poliisin tietoon tullut rikosepäily aiheuttaa esitutkinnan toimittamisvelvollisuuden. Näissä tilanteissa tulee arvioida, onko rikosepäily olemassa ja kirjata lähestymiskieltoasian lisäksi rikosilmoitus ja aloittaa tarvittaessa esitutkinta.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun viranomaisen vaatimuksesta määrätä laajennetun lähestymiskiellon valvottavaksi teknisin välinein. Määräys voidaan antaa, mikäli tekninen valvonta on välttämätöntä kiellolla suojattavan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen torjumiseksi. Välttämättömyysvaatimus ei suoraan edellytä suojaa saavaan henkilöön kohdistuvaa rikosta, vaan tekninen valvonta voidaan määrätä myös, mikäli kieltoon määrättävän uhkauksista, aiemmista rikoksista tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä, että kieltoon määrättävä ei tulisi kieltoa muuten noudattamaan.

7 Lähestymiskiellon kirjaaminen poliisin tietojärjestelmiin

Kaikista lähestymiskielloista, niiden jatkamisesta ja sisältöjen muutoksista sekä asiaan liittyvistä tapahtumista tehdään asianmukaiset kirjaukset ja merkinnät poliisin tietojärjestelmiin. Tarkempia ohjeita löytyy tietojärjestelmän kuulutus -ohjeista. Tietojen ja perusteiden huolellinen ja riittävän yksityiskohtainen kirjaaminen on tärkeää, jotta tiedot ovat käytettävissä esim. hälytystehtävien yhteydessä tehtävissä kyselyissä.

8 Lähestymiskiellon valvonta

Lähestymiskieltoa valvotaan muun poliisitoiminnan yhteydessä, ellei tapauskohtaisesti ole tarvetta muihin järjestelyihin. Lähestymiskiellon valvonta on laissa määrätty nimenomaisesti poliisin tehtäväksi.

Teknisesti valvotun lähestymiskiellon valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitoksen keskusvalvomo. Keskusvalvomon saadessa sähköisen valvontajärjestelmän antaman luotettavan hälytyksen, ilmoittaa se asian poliisille Häätäkeskuslaitoksen kautta, tarvittavia toimenpiteitä varten. Poliisi arvioi tilanteen vaatimat toimenpiteet keskusvalvomosta saamiensa ja muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Lähestymiskiellon rikkomistapauksen yhteydessä voi käydä ilmi, että lähestymiskiellolla suojattu henkilö on itse kutsunut lähestymiskiellossa olevan luokseen tai ilmenee, että tämä on muutoin sallinut kieltoon määrätyn oleskella kiellon suojaamalla alueella tai tiloissa. Tällöin tulee lähestymiskiellon rikkomisen lisäksi huomioida mahdollinen lähestymiskiellon kumoaminen tai muuttaminen sekä se, voidaanko suojatun henkilön katsoa olevan syylliseksi epäilty yllytyksestä lähestymiskiellon rikkomiseen, jolloin asiasta tulee tehdä rikosilmoitus.

9 Lähestymiskiellon rikkominen

Lähestymiskiellon rikkominen on virallisen syytteen alainen rikos (RL 16:9a), joka edellyttää poliisin tietoon tullessa rikosilmoituksen kirjaamista ja esitutkintaa sekä tapauskohtaisesti tehokasta pakkokeinojen käyttöä.

Lähestymiskiellon rikkomisen yhteydessä tulee huomioida tarkkaan, että lähestymiskiellon rikkomisen lisäksi asiassa saattaa olla kyse myös muista rikosepäilyistä. Nämä muut mahdollisesti ilmenneet rikosepäilyt tulee myös kirjata poliisin tietoon tullessa rikoksina.

10 Lähestymiskielto ja eurooppalainen suojelumääräys ja yksityisoikeuden alalla määrätty suojelutoimenpide

Lähestymiskieltoasioissa tulee tarvittaessa huomioida lähestymiskieltoain 16 a §:ssä säädetty eurooppalainen suojelumääräys ja yksityisoikeuden alalla määrätty suojelutoimenpide.

11 Lähestymiskieltoasioiden vastuu- ja yhdyshenkilöt poliisilaitoksissa

Lähestymiskieltoasioiden toimivuuden varmistamiseksi poliisilaitosten tulee nimetä päällystöön kuuluva lähestymiskieltoasioiden vastuu- ja yhdyshenkilö. Keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu nimeävät myös oman vastuu- ja -yhdyshenkilön. Vastuu- ja yhdyshenkilöt vastaavat osaltaan lähestymiskieltoasioihin liittyvän työpaikkakoulutuksen toteutumisesta ja siitä, että etenkin poliisilaitoksen tutkinnanjohtajilla ja muilla pidättämiseen oikeutetuilla virkamiehillä on ajantasaiset tiedot lähestymiskieltoon liittyvistä asioista ja prosesseista.

Vastuu- ja yhdyshenkilöt huolehtivat osaltaan myös siitä, että lähestymiskieltoasiat huomioidaan poliisilaitoksen kaikessa toiminnassa ja siitä, että lähestymiskieltoasioihin liittyvä tiedonvaihto ja yhteistyö toteutuvat muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Poliisilaitosten tulee tehdä yhteistyötä kuntien turvallisuussuunnittelusta vastaavien ja hyvinvointialueiden yms. kanssa lähestymiskieltoon liittyvissä asioissa - esimerkiksi perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä asumisjärjestelyt akuutissa tilanteessa tyypisten asioiden käytäntöjen osalta.

12 Lähestymiskieltoon liittyvät käytänteet muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa sekä asioihin liittyvä ohjeistus

Poliisilaitosten tulee sopia paikallisesti yhteistyöviranomaisten ja järjestöjen kanssa lähestymiskieltoihin liittyvistä vastuista ja käytänteistä, joita tulee tarkastella säännöllisesti. Poliisilaitokset voivat antaa lähestymiskieltoihin liittyen omia paikalliset olosuhteet huomioivia ohjeita.

Useissa käräjäoikeuksissa on ilmoitettuna lähestymiskieltoasioiden käsittelypäivä viikoittain, jonne lähestymiskieltoon määrättävä henkilö voidaan haastaa ilman yhteydenottoa käräjäoikeuteen. Mikäli tällaista menettelyä ei ole, käsittelypäivä tulee sopia joka kerta erikseen käräjäoikeuden kanssa. Toiminnan joustavuuden kannalta, poliisin tulee pyrkiä sopimaan yhteistyössä käräjäoikeuksien kanssa lähestymiskieltoasioiden haastamismenettelystä ja muista käytänteistä. Näin lähestymiskieltoasian tiedoksianto pysytään tekemään myös virka-ajan ulkopuolisena aikana.

Poliisilaitosten tulee sopia Hätäkeskuslaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa lähestymiskieltoasioihin liittyvissä käytännön asioissa sekä yleisellä tasolla että tarvittaessa myös yksittäistapauksessa, liittyen lähestymiskiellon valvontaan liittyvistä käytänteistä.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Pekka Heikkinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 10.04.2024 klo 08:55. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.

Jakelu

Poliisilaitokset
Keskusrikospoliisi
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Sinetti-normikirjasto / Esikunta
Poliisihallituksen yksiköt
Sisäministeriön poliisiosasto
Suojelupoliisi
Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Hätäkeskuslaitos
Oikeusministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
Rikosseuraamuslaitos
Rikosuhripäivystys
Poliisi.fi -sivut/Esikunta